Kela

Lausunto
11.10.2017 Kela 5/011/2017

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE VALTION TALOUSARVIOKSI VUODELLE 2018
(HE 106/2017 vp)

1. Taloustilanne

Suomen talous on nopeassa kasvuvaiheessa. Kuluvana vuonna Suomen BKT:n kasvuksi ennustetaan 2,9 %. Yksityisen kulutuksen kasvu jatkuu työllisyyden kohenemisen tukemana. Viennin kasvuedellytykset paranevat kysynnän kasvun ja yritysten kilpailukyvyn kohenemisen myötä. Ulkomaankauppa kääntyy BKT:n kasvua tukevaksi vuosien negatiivisen jakson jälkeen.

Vuonna 2018 talouskasvu jatkuu edelleen vahvana, vaikka BKT:n kasvu hidastuu 2,1 %: iin. Hidastumisen taustalla on pitkälti yksityisen kulutuskysynnän lasku, koska ostovoiman kasvu jää vuotta 2017 hitaammaksi. Inflaation nousu 1,5 %: iin laskee palkansaajien ostovoimaa, vaikka työllisyyden parantuminen tukeekin sitä. BKT:n kasvun säilyminen suhteellisen nopeana parantaa työllisyyttä, mutta työttömien määrä pienenee kuitenkin hitaasti. Työttömyysasteen arvioidaan alenevan 8,1 %: iin. Investoinnit lisääntyvät kone- ja laitehankintojen ansioista kuluvaa vuotta nopeammin.

VM:n kokonaistaloudelliset ennusteet ja oletukset syyskuu 2017					
	2015	2016	2017	2018	2019
BKT, määrän muutos-%	0,0	1,9	2,9	2,1	1,8
Työttömyysaste, %	9,4	8,8	8,6	8,1	7,8
Palkkasumma, muutos-%	1,0	1,5	1,8	2,2	2,1
Inflaatio, muutos-%	-0,2	0,4	0,9	1,5	1,5

Työttömyysturvan, yleisen asumistuen ja toimeentulotuen ratkaisut sekä työttömyysaste 2008–2021

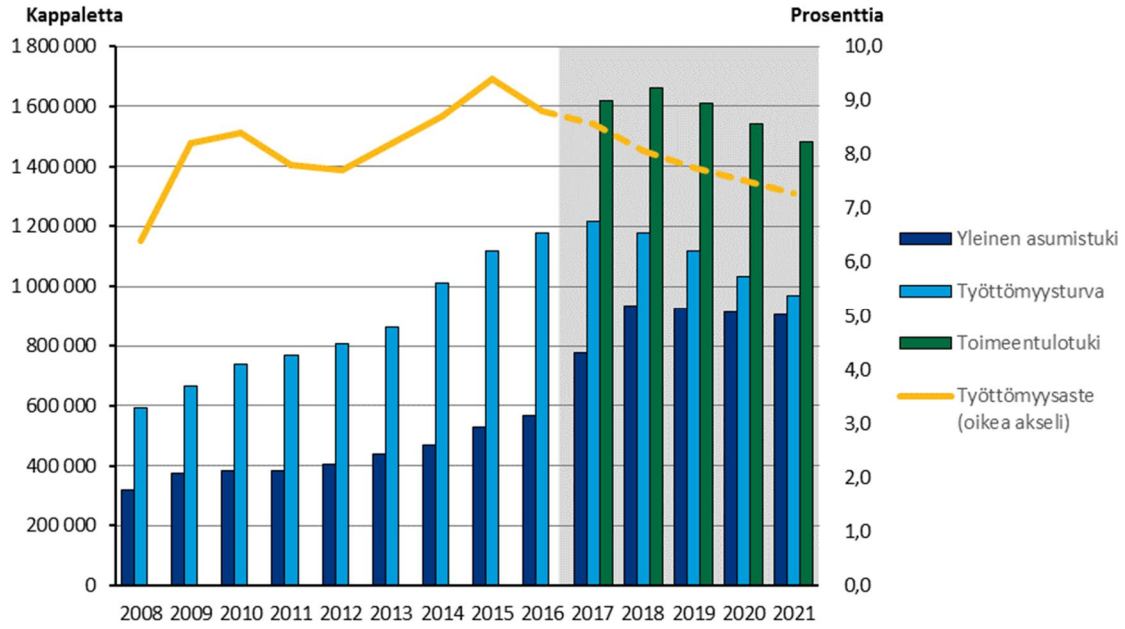

Taloustilanteeseen ja tulevaisuuden näkymiin on pitkään vaikuttanut vuonna 2008 alkanut talous- ja finanssikriisi. Kelan etuuksien näkökulmasta tilanteen arvioidaan lähivuosina hiljalleen helpottavan, tätä kuvastaa mm. työttömyysturvaan, yleisen asumistukeen ja perustoimeentulotukeen liittyen Kelassa tehtyjen ratkaisujen määrien kehitys. Työttömyysturvaratkaisujen määrän arvioidaan olevan lähes 584 000 kpl eli noin 98 % ja yleisen asumistuen ratkaisujen määrän 617 000 kpl eli noin 194 % korkeammalla vuonna 2018 verrattuna vuoteen 2008. Kelan laskelmien mukaan työttömyysturvan ratkaisujen määrän arvioidaan jatkavan kasvuaan vielä vuonna 2017, jonka jälkeen määrät lähtevät hienoiseen laskuun. Yleisen asumistuen ratkaisumääriin vaikuttaa syksyllä 2017 opiskelijoiden siirtyminen etuuden piiriin, mutta ratkaisumäärien oletetaan kääntyvän hiljalleen laskuun. Myös perustoimeentulotuen ratkaisumäärien oletetaan lähtevän laskuun taloustilanteen parantuessa, mutta toisaalta muiden perusturvaetuuksien leikkaukset näkyvät kasvavina perustoimeentulotuen ratkaisumäärinä.

Yleinen työttömyysaste on kääntynyt laskuun vuonna 2016, työmarkkinatuen saajamäärät seuraavat tätä kehitystä viiveellä. Tämä johtuu mm. siitä, että osa työttömyyspäivärahan saajista päätyy päivärahakauden loputtua työmarkkinatuelle ja toisaalta siitä, että päivärahalta on helpompi työllistyä, koska takana oleva työttömyysjakso on lyhyempi. Etuudensaajien määrät jatkavat jonkin aikaa kasvuaan, vaikka työttömyystilanne kääntyisi parempaan päin. Huomattavan suuri osa yleisen asumistuen ruokakuntiin kuuluvista työikäisistä on juuri työmarkkinatuen saajia. Tästä ihmisryhmästä moni kuuluu myös perustoimeentulotuen piiriin.

2. Kelan hoitama sosiaaliturva ja sen rahoitus

Kelan maksamien etuuksien ja toimintakulujen kokonaismäärä on vuonna 2018 arviolta vajaat 15,7 mrd. euroa, josta etuuksia on noin 15,2 mrd. euroa. Kansaneläkevakuutuksen kulut ovat vajaat 3,7 mrd. euroa, sairausvakuutuksen kulut 4,9 mrd. euroa ja sosiaaliturvan yleisrahaston kulut lähes 7,2 mrd. euroa.

Kelan tuotoista valtion kautta tulee vuonna 2018 noin 11,9 mrd. euroa. Valtion osuus rahoituksesta on kasvanut 2000-luvun alun reilun 50 prosentin tasolta noin 77 prosenttiin vuonna 2018. Vakuutettujen sairausvakuutusmaksuja arvioidaan kertyvän noin 1,7 mrd. euroa vuonna 2018 ja niiden osuus rahoituksesta pysyy lähes vuoden 2017 tasolla. Kilpailukykysopimuksen mukainen työnantajan sairausvakuutusmaksun alennus on vuonna 2018 tasan 1,00 prosenttiyksikköä. Työnantajan maksujen osuus Kelan rahoituksesta vuonna 2018 on noin 5 prosenttia, kun vielä vuosituhannen alussa noin neljännes rahoituksesta tuli työnantajilta.

Kelan kulut etuuslajeittain 2000–2018 vuoden 2017 rahassa

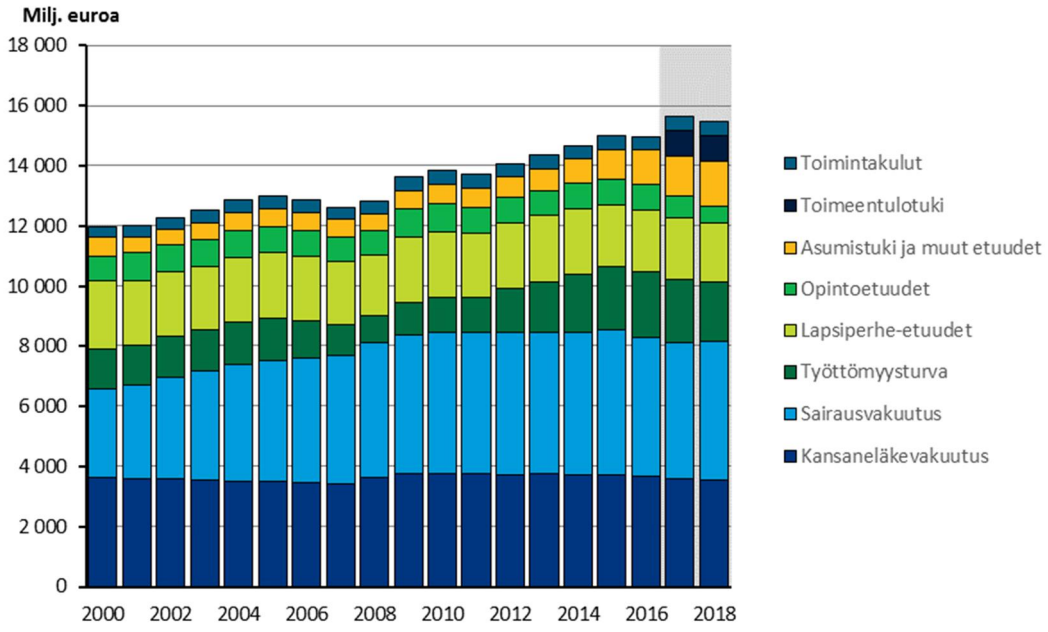

Kelan tuotot 2000–2018 vuoden 2017 rahassa

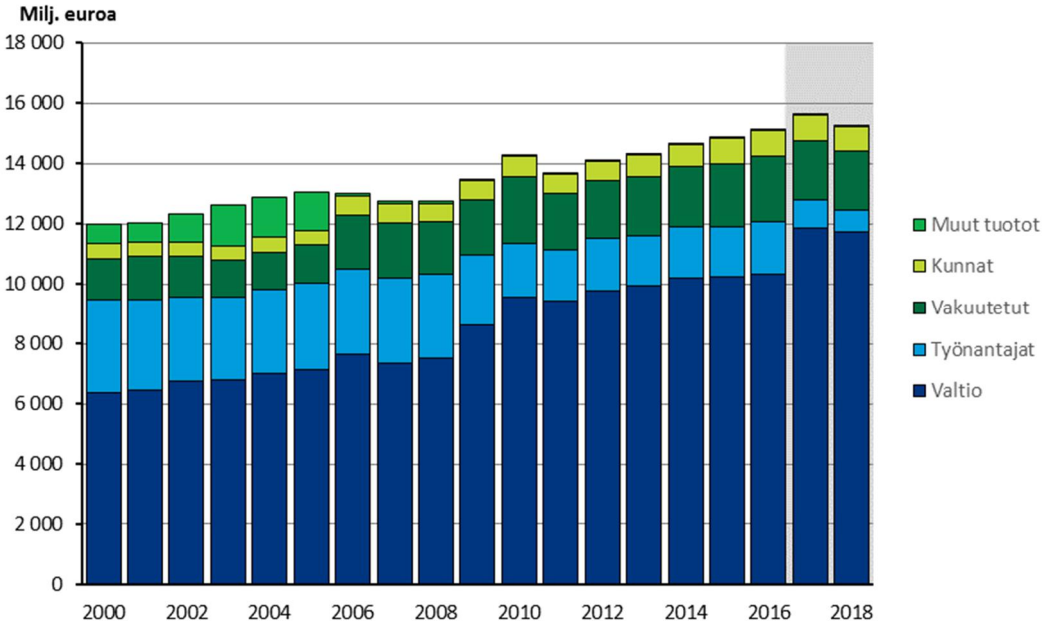

Työmarkkinajärjestöjen kilpailukykysopimuksessa on sovittu työnantajan ja työntekijän maksujen muutoksista vuodesta 2017 eteenpäin. Työnantajien keskimääräistä TyEL-maksua, työttömyysvakuutusmaksua sekä sairausvakuutusmaksua alennetaan ja työntekijöiden vastaavia maksuja korotetaan.

Kilpailukykysopimuksessa sovittu työnantajien sairausvakuutusmaksun alennus (0,94; 1,00; 1,04; 0,58 ja 0,58 prosenttiyksikköä vuosina 2017–2021) tarkoittaa euroissa vuosina 2017–2018 noin 709 ja 836 miljoonaa. Tämä euromääräinen työnantajamaksun alennus huomioidaan päivärahamaksun korotuksena kuitenkin siten, että alle 14 000 euroa vuodessa ansaitsevien päivärahamaksua ei enää peritä ollenkaan, valtio korvaa aiheutuneet kustannukset (noin 69 milj. euroa vuonna 2018) osin työtulovakuutuksen ja osin sairaanhoitovakuutuksen puolella. Päivärahamaksun korotusta hyvitetään palkansaajille sairaanhoitomaksun alennuksena. Palkka- ja yrittäjän työtulosta maksettavan sairaanhoitomaksun arvioidaan olevan 0 vuosina 2017–2019.

Palkkasumma-arvioiden noustessa myös työnantajan sairausvakuutusmaksun alennuksen ja palkansaajien päivärahamaksun korotuksen euromääräinen arvot kasvavat. Koska valtio kompensoi palkansaajille päivärahamaksun korotuksen vaikutuksen sairaanhoitovakuutuksessa, myös valtion rahoitusosuus sairaanhoitovakuutukseen kasvaa palkkasumman noustessa.

Kilpailukykysopimuksen vaikutukset sairausvakuutusmaksuihin	2017	2018
Työnantajan sairausvakuutusmaksu (sis. perhevapaakorvauksen)		
Ennen kikyä	2,02 %	1,87 %
Kikyn jälkeen	1,08 %	0,87 %
Palkansaajan ja yrittäjän päivärahamaksu		
Ennen kikyä	0,66 %	0,54 %
Kikyn jälkeen (kerätään vähintään 14 000 €/vuosi ansaitsevilta)	1,58 %	1,54 %
Sairaanhoitomaksu palkkatulosta ja yrittäjän työtulosta		
Ennen kikyä	1,28 %	1,36 %
Kikyn jälkeen	0,00 %	0,00 %

Sairausvakuutuksen vuoden 2006 rahoitusuudistuksessa toteutettu vakuutusperiaate on käytännössä hävitetty vuodesta 2017 lähtien. Rahoitusuudistuksessa säädettiin, että lain voimaantullessa työtulovakuutuksen vakuutusmaksuilla rahoitettavista kuluista työnantajien sairausvakuutusmaksulla rahoitettava osuus on 73 % ja vakuutettujen päivärahamaksulla rahoitettava osuus 27 %. Vuosittain tarvittavat maksujen muutokset säädettiin jakautuvaksi tasan näiden maksujen kesken. Sairaanhoitovakuutuksen rahoitus säädettiin uudistuksessa jaettavaksi puoliksi vakuutettujen sairaanhoitomaksun ja valtion osuuden kesken.

Kilpailukykysopimukseen liittyvä työnantajan sairausvakuutusmaksun alentaminen, vastaavan euromäärän siirtäminen vakuutetun päivärahamaksulla kerättäväksi sekä palkansaajien ja yrittäjien sairaanhoitomaksun vastaava alentaminen hämärtää vakuutusperiaatteen ja johtaa valtion osuuden huomattavaan kasvuun sairaanhoitovakuutuksen rahoituksessa. Lisää sekavuutta maksujen laskentaan tuo vielä siihen liitetty alle 14 000 euroa ansaitsevien maksuvapautus ja sen kompensoiminen. Sairausvakuutuksen rahoituksen jatkuvuus ja ennakoitavuus on aikaisempaa epävarmempaa.

Valtion vuoden 2018 talousarvioesityksen momentilla 33.30.60 on budjetoitu valtion osuudeksi sairausvakuutuksen etuuksien rahoitukseen yhteensä 2 120 milj. euroa, tästä noin 905 milj. euroa aiheutuu kilpailukykysopimuksesta. Määräraha vastaa Kelan elokuussa 2017 tekemää arviota ensi vuonna sairausvakuutukseen tarvittavasta valtion rahoituksesta.

3. Kelan etuuksia koskevia muutoksia vuonna 2018

Indeksijäädytys

Kansaneläkeindeksiin tehtiin 0,85 prosentin leikkaus vuonna 2017. Vuodelle 2018 kansaneläkeindeksi on päätetty jäädyttää vuoden 2017 tasolle. Indeksileikkaus koskisi kaikkia kansaneläkeindeksiin sidottuja etuuksia ja/tai niiden määräytymisperusteita, esimerkiksi kansaneläkkeitä, takuueläkettä, vammaisetuuksia, rintamalisiä, työttömyysturvalain mukaista peruspäivärahaa, työmarkkinatukea ja lapsikorotusta. Se koskisi myös asumistukien omavastuita ja lääkekorvausten vuotuista omavastuun rajaa sekä vähimmäismääräisiä sairauspäivärahoja, vanhempainpäivära-

hoja ja kuntoutusrahaa. Indeksijäädytys ei koske toimeentulotukea. Takuueläkkeen ja vähimmäismääräisten sairaus-, vanhempain ja kuntoutuspäivärahojen indeksileikkausta ollaan kompensoimassa tasokorotuksin vuonna 2018.

Valtiovarainministeriön inflaatioennusteen mukaan ilman indeksijäädytystä kansaneläkeindeksi ja siihen sidotut etuudet kasvaisivat noin 0,9 prosenttia vuonna 2018.

Takuueläkkeen tasokorotus

Takuueläkkeeseen tehdään 15 euron tasokorotus vuonna 2018. Korotuksen myötä täysi takuueläke nousee noin 775 euroon kuukaudessa. Korotus kasvattaa takuueläkkeen ja takuueläkkeen tasoon linkitettyjen nuoren kuntoutusrahan ja eläketuen kuluja, mutta toisaalta vähentää eläkkeensaajan asumistuen ja toimeentulotuen kuluja. Yhteenlaskettu nettovaikutus näihin etuuksiin on noin 17 milj. euroa.

Eläkettä saavan hoitotuen tasokorotus

Eläkettä saavan hoitotuen perustukeen tehdään 8,81 euron tasokorotus vuonna 2018. Korotuksen kustannusvaikutus on noin 10 milj. euroa. Korotus ei koske eläkettä saavan hoitotuen korotettua tai ylintä tasoa.

Vähimmäismääräisten päivärahojen korottaminen

Vähimmäismääräisiin sairaus- ja vanhempainpäivärahoihin sekä kuntoutusrahaan tehdään vajaan euron korotus vuonna 2018 siten, että korotus nostaa näiden etuuksien nettomäärän toimeentulotuen perusosan tasolle. Korotusten kustannusvaikutus valtiolle on noin 7 milj. euroa.

Yrittäjien lisäpäivärahaoikeuden laajentaminen

YEL-vakuutettujen yrittäjien sairauspäivärahan omavastuu aika lyhennetään 1+3-päivästä yhteen päivään. Korotuksen arvioidaan kasvattavan kustannuksia alle 7 milj. euroa ja se rahoitetaan yrittäjien vakuutusmaksuilla.

Äitiysavustuksen ja Lapsilisän yksinhuoltajakorotuksen nosto

Äitiysavustukseen tulee 30 euron korotus vuonna 2018. Korotuksen kustannusvaikutus on noin 1,8 milj. euroa. Lapsilisän yksinhuoltajakorotuksen nostamiseen on osoitettu 9,5 milj. euroa vuonna 2018. Tämä vastaa vajaan viiden euron kuukausittaista korotusta.

Opintotuen huoltajakorotus

Lasta huoltaville opiskelijoille ehdotetaan opintorahaan 75 euron huoltajakorotusta, johon olisi oikeus opintorahaa saavalla alaikäisen lapsen huoltajalla. Korotuksen kustannusvaikutus on noin 10 milj. euroa.

Yleinen asumistuki

Yleisen asumistuen enimmäisasumismenot sidotaan elinkustannusindeksiin ja jäädytetään vuoden 2017 tasolle vuonna 2018. Lisäksi käyttöön otetaan osa-asunnon normi, jonka perusteella osaa asunnosta vuokraavien enimmäisasumismenoa alennetaan nykyisestä. Näiden toimenpiteiden säästövaikutuksen arvioidaan olevan noin 16 milj. euroa.

Työttömyysturva

Työttömyysturvaan on suunnitteilla ns. aktiivimalli (HE 124/2017 vp). Toteutuessaan muutos tulisi voimaan 1.1.2018, ja se pienentäisi etuusmenoa. Perusturvan puolella muutos ei merkittävästi vaikuttaisi saajamääriin.

Lisäksi on suunnitteilla muutos, jossa yritystoiminnan pää- ja sivutoimisuutta ei arvioitaisi neljän ensimmäisen kuukauden aikana yritystoiminnan aloittamisesta (HE 121/2017 vp). Työnhakija saisi mainitulta ajalta työttömyysetuutta yritystoiminnan estämättä. Jos työnhakijalla olisi tuloa yritystoiminnasta, tulo otettaisiin huomioon maksettavan työttömyysetuuden määrässä. Muutoksen on arvioitu tuovan noin 3 200 uutta saajaa työttömyysturvaetuuksien piiriin. Toteutuessaan muutos tulisi voimaan 1.1.2018.

Työttömyyspäivärahan enimmäisajan kestoa lyhennetiin 100 päivällä vuoden 2017 alussa, muutos vaikuttaa uusiin päivärahalla aloittaviin. Päivärahakauden lyhentämisen vaikutukset alkavat näkyä Kelassa 400 maksupäivän jälkeen, eli vuoden 2018 lopulla, lähtökohtaisesti muutos siirtää etuuden saajia päivärahalta työmarkkinatuelle.

Perustulokokeilu

Vuosina 2017–2018 toteutettavaan perustulokokeiluun valikoitui vuoden 2016 lopulla 2000 peruspäivärahaa tai työmarkkinatukea saavaa henkilöä. Etuuden määrä on 560 euroa kuukaudessa. Perustulokokeilun rahoittamiseen (sisältäen toimintamenot) on toistaiseksi maksettu valtion ennakoita 9,5 milj. euroa vuoden 2017 tammikuussa. Ennakon lisäksi osa perustuloetuuden rahoituksesta saadaan muutamista muista etuuksista (esim. työttömyysturva), niiltä osin kuin perustulokokeiluun osallistuvat tulevat teknisesti etuuksien piiriin. Kokeilun edetessä, osa kokeiluun osallistuvista työllistyy pysyvästi, ja näin ollen muilla etuuksilla rahoitettavan osuuden yhteismäärä vähenee kuukausi kuukaudelta. Mikäli kokeilu pysyy vuonna 2018 saman sisältöisenä kuin vuonna 2017, niin vuonna 2018 tarvittava valtion rahoitusosuus on vuoden 2017 tasoa.

4. Kelan toimintakulut ja toimintakulujen valtion osuudet

Kelan vuoden 2018 toimintakuluosuudet ovat: kansaneläkerahasto 13 %, sairausvakuutusrahasto 40 % ja sosiaaliturvan yleisrahasto 47 %.

Vuoden 2017 toimintakuluosuuksiin verrattuna kansaneläkevakuutuksen ja sairausvakuutuksen osuudet laskevat ja sosiaaliturvan yleisrahaston osuus nousee. Sosiaaliturvan yleisrahaston etuuksiin kuuluvan perustoimeentulotuen toimeenpano alkoi Kelassa vuonna 2017. Perustoimeentulotuen toimeenpano vaikuttaa edelleen vuonna 2018 sosiaaliturvan yleisrahaston osuutta nostavasti.

Vuoden 2018 alusta voimaan tuleva aktiivimalli edellyttää Kelan seuraavan työttömyysetuuden saajien aktiivisuutta (palkkatyötä, yritystoiminnassa työllistymistä ja palveluihin osallistumista). Aktiivimalli lisää työttömyysetuuden tarkistuspäätösten määrää sekä todennäköisesti myös sovittelutapausten määrää. Aktiivimalli tulee kasvattamaan Kelan työmäärää ja henkilöstötarvetta. Henkilöstötarpeen määrä tulee riippumaan mm. siitä, miten paljon voidaan hyödyntää automatisaatiota esim. etuuden määrän tarkistusratkaisuissa sekä aktiivisuustietojen lukemisessa sähköisistä työttömyysajan ilmoituksista.

Eduskunnan oikeusasiamies on kiinnittänyt huomiota (esimerkiksi EOAK/2143/2017) Kelan yhteyskeskusten vastausviiveeseen perustoimeentulotuen alkuvaiheen toimeenpanossa. Kelan tavoitteena on nostaa yhteyskeskusten palvelutasoa, mikä tulee kasvattamaan Kelan työmäärää ja yhteyskeskusten henkilöstötarvetta.

Vuoden 2018 aikana perustoimeentulotuen vaatima työmäärä tulee vakiintumaan. Myös tällä on vaikutusta Kelan työmäärään ja henkilöstötarpeeseen.

Kelan toteuttamien sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen edellyttämien tietojärjestelmien suunnittelu- ja toteutustyön kustannuksia ei rahoiteta valtion talousarvion momentin 33.10.60 (Kansaneläkelaitoksen sosiaaliturvarahastojen toimintakulut) määrärahoilla. Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistukseen varatut määrärahat ovat momenteilla 28.70.05 (Maakunta- ja sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen valmistelun ja toimeenpanon tuki ja ohjaus) ja 33.60.38 (Valtionavustus valinnanvapauden pilottihankkeiden kustannuksiin).

Kelan toimintaan olennaisesti liittyviä sosiaaliturvan ym. uudistuksia esitetään ja tehdään aikatauluilla, jotka ovat sen kaltaisia, ettei Kelassa ole valtion talousarvioaikataulussa välttämättä mahdollista arvioida ja huomioida kaikkia uudistusten toteuttamisten vaikutuksia Kelan toimintakuluihin. Tämä lisää riskiä, että Kelan toimintakulujen määrärahojen osalta joudutaan vastaisuudessa turvautumaan valtion lisätalousarviomenettelyihin.

5. Kanta-palvelujen rahoitus (Sosiaali- ja terveydenhuollon sähköiset asiakastietojärjestelmät)

Kanta-palveluihin sisältyvä Sähköinen lääkemääräys on ensisijainen resepti 1.1.2017 alkaen. Sen käyttö on jo jokapäiväistä toimintaa terveydenhuollolle, apteekeille ja kansalaisille. Kelain-palvelu toimii lääkäreiden ja hammaslääkäreiden käytössä reseptien kirjoittamaiseen esim. vapaa-aikana tai ammatinharjoittajana. Kelaimen käyttäjiä on jo yli 12 000.

Omakanta-palvelu on kansalaisille avoinna tietoturvallisesti verkossa 24/7. Omakannalla on noin 2,2 milj. käyttäjää.

Potilastiedon arkisto on käytössä terveydenhuollon tietovarantona, jonka avulla tiedot liikkuvat palveluyksiköstä toiseen. Arkisto on käytössä julkisessa terveydenhuollossa. Yksityisen terveydenhuollon käyttöönotot alkoivat 10.2.2016 ja vuoden 2016 lopussa mukana oli 77 toimijaa. Kuluvana vuonna käyttäjien määrä on merkittävästi lisääntynyt (160 toimijaa 28.8.2017).

Kanta-palvelujen käyttö laajenee sosiaalihuoltoon Kansa-hankkeen toimesta. Hankkeen ensimmäinen vaihe käynnistyi 29.4.2016. Tuotanto käynnistyy piloteilla 2/2018 alkaen.

Kanta-palvelujen ylläpidon rahoitus kerätään käyttömaksuilla apteekeilta sekä julkiselta ja yksityiseltä terveydenhuollolta. Lisäksi lainmuutoshankkeet rahoitetaan THL:n kautta tulevalla projektirahoituksella. Lakisääteisen toiminnan monimutkainen rahoitusmalli vaatii yksinkertaistamista viimeistään maakunta- ja sote -uudistuksen valmistelun yhteydessä.

Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen kehittäminen ja digitalisaatio edellyttävät tietojen liikkuvuutta asiakkaan valintojen mukaan. Tämä puolestaan edellyttää eri tietojärjestelmien yhteen toimivuutta. Näitä tavoitteita tuetaan Kelan yhteistyössä THL:n Oper-yksikön kanssa toteuttamilla sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallisilla Kanta-tietojärjestelmäpalveluilla.

Tässä yhteydessä Kela kiinnittää huomiota Kanta -palvelujen jatkokehittämisen rahoituksen turvaamiseen. Varat tähän työhön on valtion talousarvion momentilla 33.01.25. Sosiaali- ja terveydenhuollon kehittäminen ja lainmuutokset edellyttävät myös Kanta -tietojärjestelmäpalvelujen jatkuvaa kehittämistä. Kela katsoo, että ainakin osa kansallisesta infrastruktuurin ylläpidosta tulisi jatkossa rahoittaa suoraan valtion talousarvion kautta. Tällä tarkoitetaan palveluja, joille ei löydy muuta selkeää rahoittajaa. Tässä tarkoitettuja palveluja ovat esimerkiksi

- kansallinen sote-tietojenvaihdon yhteyspiste EU-maiden välillä,
- viranomaisille tarvittavat valvonta- ja tietopalvelut,
- Kelain –palvelu lääkäreiden ammatinharjoittamiseen ja
- kansalaisille tarkoitettujen tietovarantojen Omakanta ja Omatietovaranto ylläpito.

Kanta -palvelujen rahoitus tulee ottaa huomioon sosiaali- ja terveydenhuollon rahoituksen uudistamisesta päätettäessä. Nykyisen kaltaista palvelujen ylläpidon rahoituksessa käytettävää sangen monimutkaista laskutusjärjestelmää ei kannata laajentaa, jos kannustimena halutaan pitää valtakunnallisten järjestelmien käyttöä siten, ettei samoja palveluja rakenneta moneen kertaan maakunnissa.

6. Kela ja maakunta- ja sote –uudistus

Maan hallitus on tehnyt linjaukset sosiaali- ja terveydenhuollon rahoituksen uudistamisesta sekä perustettavien maakuntien aluejaosta. Uudistuksen tavoitteena on kaventaa hyvinvointi- ja terveyseroja yhteiskunnassa, parantaa palvelujen yhdenvertaisuutta sekä hillitä kustannusten kasvua.

Kela tukee edellä mainittuja sote -uudistuksen tavoitteita. Kela katsoo, että uudistuksen tavoitteissa kannattaa hyödyntää Kelan erityisiä vahvuuksia kansallisena toimijana. Kelalla on yli 75 vuoden kokemus yhteiskunnan rahavirtojen luotettavasta käsittelystä sekä valtakunnallisesti yhdenmukaiset ja pitkälle automatisoidut palveluprosessit. Toimivat tietojärjestelmät ja verkkopalvelut takaavat tehokkaan ja oikeudenmukaisen käsittelyprosessin kansalaisille.

Valtioneuvoston periaatepäätöksen 28.6.2017 mukaisesti Kela tuottaa ne yhtenäispolitiikan mukaiset pakolliset järjestelmät, jotka sen tehtäväksi on säädetty. Kela toimii yhtenäispolitiikan toteutuksessa sosiaali- ja terveysministeriön ohjauksessa. Kelan rakennettavaksi annettiin 6.9.2017

Digimuutoksen strategisen ohjausryhmän kokouksessa valinnanvapauden tiedonhallinta-palvelut yhteistyössä muiden toimijoiden (VRK, THL, Valvira) kanssa ja työ on tältä pohjalta käynnistynyt Kelassa. Hankkeessa rakennetaan vaiheittain sote-valinnanvapausjärjestelmän kokonaisuus, jossa rakentuu kaikkien sote-uudistuksen prosessien edellyttämien kansallisten tietojen sisältämä tietovaranto ja joka mahdollistaa tiedon valtakunnallisen hyödyntämisen, mikä on koko sote-uudistuksen välttämätön edellytys. Kelan sote-valinnanvapausjärjestelmä on kansallinen tietovaranto, johon tallennetaan asiakkaan valinnanvapaustiedot, maakuntien tekemät sopimukset palveluntuottajien kanssa, tiedot asiakkaan saamista suoran valinnan palveluista ja maksut sekä niiden perusteet. Asiakas näkee yhdestä palvelusta (Omakanta) valinnanvapaustietonsa. Valinnanvapausjärjestelmä on yhteydessä Kanta-palveluihin ja käyttää yhtä kansallista palveluntuottajarekisteriä ja kansallisia koodistoja. Lisäksi Kela toimittaa raportointia varten yhtenevää tietoa eri maakunnista. Kela toteuttaa myös kansallisen maksuliikenteen tarvitsemat toiminnallisuudet ja järjestelmät. Kela ja sosiaali- ja terveysministeriö ovat solmimassa sopimuksen, joka takaa Kelalle tietojärjestelmäkokonaisuuden edellyttämän rahoituksen sekä määrittää tarkemmin roolin ja vastuualueet. Kokonaisuuden kustannusarvio on 18,1 miljoonaa euroa ja kustannus kohdentuu vuosille 2017-2019.

Hallituksen linjauksen mukaan sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen tuottaminen tulee järjestää julkisen ja yksityisen tuotannon yhdenvertaisena integraationa, jolloin kansalainen voi tarpeensa mukaan valita palvelun yksityiseltä, julkiselta tai kolmannelta sektorilta. Käytännössä toimiva valinnanvapausjärjestelmä on mahdollista saada aikaan vähimmin muutoksin julkisen sairausvakuutuksen kaltaisen järjestelmän avulla. Tämä takaa asiakkaan valinnanvapauden pienin mahdollisin kustannuksin. Samalla turvattaisiin pienten, keskisuurten ja suurten sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutuottajien ja ammatinharjoittajien yhdenvertainen kohtelu ja niiden säilymisen edellytykset palvelujärjestelmässä. Kela tukee sote -järjestelmän valinnanvapausmallin toteuttamista ja on valmis kehittämään jo olemassa olevia tieto- ja maksatusjärjestelmiään siten, että ne palvelevat erityisesti Suomeen sopivan mallin toteuttamista. Kelalla on myös valmiit tietotekniset yhteydet kaikkiin sosiaali- ja terveydenhuollon palveluntuottajiin koko maassa.

Kansallisen tason potilastiedon hallinta ja yhtenäiset tietorakenteet toteutuvat Kanta-palvelujen kautta. Niiden piirissä on jo yli 4,7 miljoonaa suomalaista. Omakanta on tällä hetkellä julkisen hallinnon nopeimmin kasvava sähköinen palvelu. Potilastiedon arkisto on sekä tietojen sähköisen asioinnin että sote-tietojärjestelmien yhteensovittamisen perusta, jonka kautta tiedot saadaan käyttöön kansalaisille ja kaikille palvelujen tarjoajille.

7. Lopuksi

Kela haluaa kiinnittää huomioita seuraaviin asioihin

- Perusturvaetuuksiin kohdistuvat leikkaukset näkyvät kasvavina perustoimeentulotuen etuusmenoina ja ratkaisumäärinä.
- Kanta-palvelujen jatkokehittämisen rahoituksen turvaamiseen. Sosiaali- ja terveydenhuollon kehittäminen ja lainmuutokset edellyttävät myös Kanta-tietojärjestelmäpalvelujen jatkuvaa kehittämistä. Kela katsoo, että ainakin osa kansallisesta infrastruktuurin ylläpidosta tulisi jatkossa rahoittaa suoraan valtion talousarvion kautta. Tällä tarkoitetaan palveluja, joille ei löydy muuta selkeää rahoittajaa.
- Jotta uudet etuudet ja merkittävät muutokset pystyttäisiin toimeenpanemaan tyydyttävästi, Kela tarvitsee muutoksen suuruudesta riippuen 6–36 kuukauden mittaisen ajan muutosten toteuttamiseen.

Esikunta- ja talousjohtaja Kai Ollikainen

Aktuaaripäällikkö Pertti Pykälä